

Helena Drnovšek Zorko

SVETOVNI DAN ČEBEL V ZUNANJEPOLITIČNEM IN MEDNARODNEM KONTEKSTU

I. Ozadje in pregled dokumentov

Slovenija je na pobudo Čebelarske zveze Slovenije po nekaj letih intenzivnih mednarodnih prizadevanj uspela, da je Generalna skupščina ZN 20. decembra 2017 s sprejemom ustrezne resolucije soglasno podprla slovensko pobudo za razglasitev Svetovnega dne čebel (SDČ): https://www.worldbeeday.org/files/declaration/RESOLUTION_L32_World_Bee_Day.pdf

Pri Svetovnem dnevu čebel gre v resnici za svetovni dan vseh oprasovalcev, kar je jasno razvidno tako iz resolucije ZN kot tudi iz kasneje sprejete ministrske deklaracije z Brda. Medonosne čebele, med njimi tudi slovenska sivka, predstavljajo le del vseh oprasovalcev, ki pomembno skrbijo za našo prehransko verigo ter za ohranitev biotske raznovrstnosti.

Osrednja obeležitev prvega Svetovnega dne čebel je bila v Sloveniji, kjer so se med 18. in 20. majem 2018 odvili številni dogodki, med njimi mednarodna konferenca čebelarjev o globalnih izzivih, s katerimi se soočajo, ter mednarodna ministrska konferenca o čebelah in drugih oprasovalcih, ki jo je slovensko Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano organiziralo na Brdu pri Kranju ob tehnični pomoči FAO, prisoten je bil tudi Generalni direktor FAO José Graziano da Silva.

Tedanji slovenski kmetijski minister Dejan Židan je ob sprejemu politične deklaracije poudaril, da je to pomemben korak h krepitvi mednarodnega sodelovanja za zaščito in ohranjanje čebel ter drugih oprasovalcev. Napovedal je nadaljnje aktivnosti Slovenije, poleg ustanovitve Slovenske čebelarske akademije (<https://sca.kis.si/>) predvsem tudi prizadevanja za ohranitev čebel na ravni Evropske unije. Napovedal je pripravo programa ogroženosti medonosnih čebel in ostalih oprasovalcev s ciljem, da se vzpostavi in ohranja številčno primerna populacija medonosnih čebel in divjih oprasovalcev, ki bo posredovan tudi Evropski

marec 27, 2019

komisiji s pobudo, da ta pripravi ustrezne pravne podlage za izvajanje ukrepov za zaščito čebel in drugih oprasovalcev.

Skupna deklaracija, ki so jo sprejeli ministri ali njihovi predstavniki na mednarodni konferenci na Brdu, poudarja ključno vlogo čebel in ostalih oprasovalcev za trajnostni razvoj kmetijstva ter prehransko varnost, za ohranitev okolja, biotske in genske raznolikosti. Oprasovanje je pomembna ekosistemska storitev, ki malim pridelovalcem in ranljivim skupinam, predvsem ženskam in mladim zagotavlja kmetijsko proizvodnjo in bolj stabilen dohodek ter njihovo lažje preživetje. S tem pomembno prispeva k razvoju podeželja, kjer živi večina revnega in lačnega prebivalstva sveta. Skrb za ohranitev čebel in ostalih oprasovalcev naslavlja vse tri dimenzije Trajnostne agende 2030, ki se ji je zavezala tudi Slovenija, gospodarsko, socialno in okoljsko: http://www.svrk.gov.si/si/delovna_podrocja/razvojno_nacrtovanje/slovenija_in_agenda_2030/

Kot glavne razloge za ogroženost čebel z vidika njihove raznolikosti kot tudi številčnosti deklaracija navaja človekovo ravnanje, predvsem intenzivno kmetijsko proizvodnjo in uporabo nekaterih fitofarmaceutskih sredstev. Zavzema se za varovanje življenjskega okolja oprasovalcev, za prenos znanja in izmenjavo dobrih čebelarških praks, za promocijo znanstvenih raziskav ter ozaveščanje prebivalstva, pri čemer je pomembno mednarodno sodelovanje. Za blažitev podnebnih sprememb ter prilagajanja čebelarstva nanje je pomembno spodbujanje trajnostnega kmetijstva in čebelarstva, strokovno izobraževanje čebelarjev, prilagajanje pristopov in tehnologij čebelarjenja ter sajenje medovitih rastlin, ki so bolj odporne na spreminjajoče se podnebje.

Celoten tekst deklaracije, sprejete na mednarodni ministrski konferenci "The importance of bees and other pollinators for sustainable agriculture and food security" 19. maja 2018 na Brdu je dosegljiv na:

http://www.mkgp.gov.si/fileadmin/mkgp.gov.si/pageuploads/Medijsko_sredisce/2018/05_Maj/19_ministrska_konferenca/Declaration_WORLD_BEE_DAY.pdf

Čebelarstva zveza Slovenije je bila avgusta letos pobudnica še ene deklaracije, "Ogroženost čebel in pristnost medu", ki so jo čebelarstva zveze Slovenije, Bosne in Hercegovine, Črne gore, Hrvaške, Makedonije, Srbije in Republike Srpske podpisale 26. avgusta 2018 na sejmu

marec 27, 2019

AGRA v Gornji Radgoni. Deklaracija je bila posredovana tudi čebelarским organizacijam v EU in po svetu ter je odprta za podpis. Podpisniki pozivajo nacionalne vlade, da podprejo skupna prizadevanja za razglasitev čebel za ogrožene ter več sredstev namenijo za promocijo kvalitetnih lokalnih izdelkov, spodbujajo sejanje medonosnih rastlin na kmetijskih površinah itd.: <http://www.czs.si/content/declaration>

Vloga Ministrstva za zunanje zadeve in slovenske diplomatsko konzularne mreže

20. maja 2018 smo v Sloveniji in po svetu prvič praznovali Svetovni dan čebel. V prizadevanja za razglasitev SDČ je bilo močno vpeto tudi slovensko zunanje ministrstvo in slovenska diplomatsko konzularna mreža. Ob tem nimamo v mislih le različnih dogodkov, ki so jih naša diplomatsko konzularna predstavništva organizirala ob obeležitvi prvega Svetovnega dne čebel, pač pa tudi in predvsem prizadevanja slovenske diplomatske mreže za pridobivanje podpore ostalih držav, kar je pomembno prispevalo k soglasnemu sprejemu resolucije, ki jo je na koncu soglasno podprla Generalna skupščina ZN.

Razglasitev SDČ se večkrat omenja kot pomemben zunanjepolitični dosežek slovenske države in njene diplomacije. Uspeh je bil rezultat usklajenega delovanja različnih deležnikov, od Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, ki je pobudo vodilo, Ministrstva za zunanje zadeve in njegove diplomatske mreže, ter Čebelarске zveze Slovenije, pobudnika SDČ, ki jo je širilo in promoviralo tudi preko Apimondije (International Association of Beekeepers' Associations), mednarodne čebelarске organizacije, ustanovljene leta 1895: <https://www.apimondia.com/en>

Kratek pregled obeleževanja Svetovnega dne čebel 20. maja 2018 po svetu

Poleg lobiranja za podporo slovenski pobudi za svetovni dan čebel so slovenska diplomatsko konzularna predstavništva po svetu organizirala tudi konkretne obeležitve prvega Svetovnega dne čebel.

marec 27, 2019

V New Yorku je stalna slovenska misija pri ZN organizirala postavitve slovenskega čebelnjaka na vrtu palače OZN, ki ga je z darilno pogodbo prenesla na lokalno čebelarstvo organizacijo, ki ga bo naselila s slovenskimi medonosnimi čebelami in ga tudi primerno oskrbovala. Slovenski čebelnjak bo postavljen v Canberri, kjer bo za čebele prav tako skrbelo lokalno čebelarstvo društvo, ki si prizadeva za širitev čebelnjakov v urbanem okolju. Čebelarska zveza Slovenije je Društvu slovenskih čebelarjev Trst poklonila Slovenski čebelnjak s pomočjo sredstev iz razpisa Urada za Slovence v zamejstvu in po svetu. Oskrbovanje panjev in čebel pomeni veliko odgovornost, zato se je sodelovanje z lokalnimi čebelarji izkazalo kot izjemno koristno. Poleg tega so bili čebelarji po svetu med prvimi, ki so prepoznali pomen pobude SČD za ohranjanje čebel in ostalih oprasovalcev ter ustvarjanje zdravega in medonosnega okolja.

Veleposlaništva so se v svojih aktivnostih za obeležitev 20. maja povezovala tudi s političnimi institucijami, vključno s parlamenti, npr. v Braziliji, Avstraliji itd., na Češkem z ministrom za kmetijstvo, na Dunaju z županom, v Canberri tudi z diplomatsko skupnostjo, Uradom ZN ipd., kar je običajno pritegnilo dodatno pozornost medijev. V Grčiji so se povezali s proizvajalcem naravne kozmetike, s katerim so pripravili vrsto prireditev. Mnogi DKP-ji so se povezali s šolami, marsikje so organizirali Medene zajtrke, v Bratislavi so v sodelovanju z Lektoratom slovenskega jezika pripravili tudi likovno-literarni natečaj. V Romuniji je sodelovanje z dobrodельno organizacijo za otroke Principesa Margareta a Romanei njihovim skupnim aktivnostim dalo dodatni socialni pečat. DKP-ji so marsikdaj za promocijo SDC izkoristili že obstoječe lokalne prireditve, npr. cvetlične, vrtnarske, kulturne festivale (Kanada, Peking, Freising na Bavarskem, Tirana itd.). Veleposlaništva so organizirala dneve odprtih vrat, diplomatske sprejeme, tiskovne konference, objave člankov v osrednjih medijih. Zelo uspešna je bila promocija preko družbenih omrežij, vključno z različnimi natečaji in nagradnimi igrami. V državah, kjer je prisotna slovenska skupnost, se je ta vključila v obeležitve.

Tradicija in uporaba medu je razširjena vsepovsod po svetu, kjer klimatske razmere to dovoljujejo, uživanje in čaščenje medu ali božanskega nektarja je našlo prostor v najrazličnejših svetovnih kulturah in religijah. Tudi zato je pobuda za svetovni dan čebel bila tako uspešna.

II. Kako naprej

V informaciji, ki je slovensko vlado še pred obeležitvijo prvega SDČ seznanila z načinom priprave in izvedbe obeležitve, je bilo to opredeljeno kot kratkoročni program in hkrati tudi kot izhodišče dolgoročnega programa. Aktivnosti so načrtovane skladno s srednjeročnim konceptom, ki je vezan na podcilje Agende 2030. V informaciji je tudi omenjeno, da je v OZN običaj, da država, ki predlaga obeleževanje posameznega dne, poskrbi tudi za njegovo kasnejšo promocijo v mednarodni skupnosti.

Zbiranje in izmenjava dobrih praks

Ena pomembnih zavez iz ministrske deklaracije z Brda je izmenjava dobrih praks ter prenos znanja na področju čebelarjenja, raziskav, izobraževanja ipd. Ko omenjamo SDČ, imamo v mislih SDČ v njegovem širšem pomenu in ne le vsakoletno obeleževanje 20. maja. Samo tako se bodo lahko vzpostavljala in vzdrževala partnerstva in sodelovanja med različnimi nivoji zainteresirane civilne družbe, politike, medijev itd.

Že sam pregled prvega obeleževanja SDČ doma in po svetu nudi vpogled v vrsto dobrih praks, ki jih je vredno ustrezno analizirati, kar bo v pomoč pri pripravi srednje in dolgoročnega programa obeleževanja SDČ.

Poleg dobrih praks, ki so se razvili z aktivnostmi naših DKP ob promociji in obeleževanju naših DKP, smo ob teh priložnostih prišli v stik tudi z dobrimi praksami v državah sprejemnicah. Te lahko v prihodnje bolj načrtno identificiramo ter posredujemo v domače okolje. Slovenija, ki ima izkušnje in ugled pri ravnanju z odprtimi viri izobraževanja, se lahko razvije v mednarodno središče dobrih praks čebelarjenja, ki bodo na uporabo domačemu ter mednarodnemu okolju. Pomembne so tudi dobre prakse učenja za varno in zdravo okolje in zdravo prehrano. Za primer dajemo prosto dostopne pomožne osnovnošolske učne programe

marec 27, 2019

za učenje o trajnostnem okolju ter pomenu čebel in drugih oprasovalcev iz Avstralije, "Love Food Love Bees", ki ga je razvila organizacija Act For Bees: <https://actforbees.org/resources/education/>

SDČ in cilji trajnostnega razvoja

Kot poudarja ministrska deklaracija z Brda pri Kranju, prizadevanja za ohranjanje čebel in drugih oprasovalcev podpirajo in so komplementarna z naporji za uresničevanje trajnostnih ciljev. Deklaracija posebej omenja drugi cilj, svet brez lakote, 12. cilj, trajnostna poraba in trajnostni proizvodni vzorci oziroma odgovorna potrošnja, ter 15. cilj, ohranjanje in obnavljanje zemeljskih ekosistemov, gozdov, degradacijo rodovitne zemlje ali na kratko, ohranitev življenja na kopnem. S tem se bodo odpirala nova, zelena delovna mesta, tako v razvitih državah kot v državah v razvoju, prispevalo k opolnomočenju žensk in posledično otrok in družin v (naj)revnejših okoljih itd. Deklaracija je torej dobra osnova za prenos in implementacijo njenih ciljev v strategijo uresničevanja slovenskih zavez k trajnostnim razvojnim ciljem.

Ohranjanje in promocija biotske raznolikosti:

Kot lahko beremo na spletnih straneh ČZS, imajo čebele in drugi oprasovalci pomembno vlogo pri ohranjanju biotske raznovrstnosti. Z oprasovanjem, od katerega je odvisna vsaj tretjina svetovne proizvodnje hrane, varujejo ekosistem, živalske in rastlinske vrste in tako prispevajo h genski ter biotski raznovrstnosti. Čebele so tudi dober biotski indikator razmer v okolju. Preko opazovanja njihovega razvoja in zdravstvenega stanja lahko ugotovimo, kdaj se z okoljem nekaj dogaja in je potrebno ukrepati.

Slovenija sodi med države z največjo biotsko raznovrstnostjo v Evropi, evidentiranih imamo okrog 22.000 rastlinskih in živalskih vrst, ocenjuje se, da jih je v resnici več kot 100.000. Izstopa veliko število endemičnih vrst, ki pretežno živijo v Sloveniji, teh je okrog 850, med njimi tudi slovenska medonosna čebela, več kot 300 jih živi v podzemlju. Za ohranitev endemičnih vrst smo še posebej odgovorni.

marec 27, 2019

Zdi se, da je naravna vloga Slovenije, da si prizadeva za ohranitev biotske raznolikosti ter s pripravo globalne strategije na tem področju prispeva pomemben del h globalnim naporom za ohranitev raznovrstnosti življenja na planetu. Svetovni dan čebel nudi primeren okvir takšnim prizadevanjem. Pri tem je pomembno tudi sodelovanje Ministrstva za okolje in prostor.

Slovensko znanje o čebelarstvu kot pomemben del slovenske razvojne strategije

Rastline, ki so odvisne od opráševanja, so pomemben vir prihodkov kmetov, predvsem majhnih in družinskih kmetij v državah v razvoju.

S formalno ustanovitvijo Slovenske čebelarške akademije aprila 2017 je nastala podlaga za vzpostavljanje Slovenije kot izobraževalnega centra na področju čebelarstva, kjer se bodo vzgajali domači in mednarodni strokovnjaki, še posebej iz držav v razvoju, ki takšna znanja nujno potrebujejo. Slovenska čebelarška akademija že izvaja projekt čebelarstva v Bangladešu, zanimanja in potreb za podobne projekte v svetu je veliko. Prenos slovenskega znanja o čebelarstvu v države v razvoju se lahko razvije v dobro prakso, ki se jo sčasoma lahko prenaša tudi na prioriteta področja uradne slovenske razvojne pomoči. Med dobre prakse iz Slovenije nedvomno sodi tudi opozarjanje na pomen zdrave prehrane, med drugim v obliki Medenih zajtrkov, ter tudi v ohranjanju in promociji lokalno pridelanih ekološko neoporečnih prehrabnih izdelkov.

Čebelarstvo v Etiopiji:

Interes za slovensko znanje o čebelarstvu redno izraža Etiopija, tako na Dnevih Afrike kot ob uradnih in delovnih obiskih. V državi, kjer trenutno živi 100 milijonov ljudi, med njimi jih je 43% pod starostjo 14 let in manj kot trije procenti tistih, ki doživijo 65 let in več, naj bi se prebivalstvo potrojilo do sredine stoletja. Kmetijstvo zaposluje skoraj 90% prebivalstva in prispeva 43% celotnega GDP.

Podobno kot v Sloveniji je v Etiopiji čebelarstvo tradicionalna gospodarska panoga, država je največja proizvajalka medu in čebeljega voska v Afriki ter deseta na svetu, vendar je proizvodnja zastarela in naj bi po nekaterih ocenah dosegala le 10 procentov celotnega

marec 27, 2019

potenciala. Državi je z dobro strategijo in velikimi napori kljub velikim objektivnim težavam v petnajstih letih uspelo povečati proizvodnjo iz 28.000 ton na 54.000 ton, ustanovili so strokovne inštitucije kot npr. Ethiopian Apiculture Board za implementacijo politik ter razvojne strategije, znanstveno raziskovalne centre ipd.

Velike napore vlagajo v modernizacijo panoge, pri čemer se osredotočajo na dostopne cenene materiale ter na tehnologijo, ki je dostopna tudi ženskam (tradicionalni panji so obešeni na drevesa ter so tako težko dostopni). S pomočjo nekaterih tujih NVO in razvitih držav kot npr. Avstrija, Nizozemska itd. poskušajo dvigniti raven znanja, izboljšati dostopnost ter pomagati začetnim prizadevanje s skromnimi subvencijami, ki zlagoma vodijo v boljšo kvaliteto življenja.

Slovenske čebele v boju proti migracijam in ekstremizmu

Poleg žensk so v čebelarški panogi pomembna ciljna publika mladi, ki predstavljajo socialno najbolj ogroženo skupino. Čebelarstvo in s tem alternativna možnost preživljanja jih lahko reši pred težkim in zdravju škodljivim delom v rudnikih zlata, pred radikalizacijo ali emigracijo, kjer večinoma postanejo žrtve trgovcev z ljudmi.

Etiopija je le eden od primerov, kako lahko slovensko znanje z relativno nizkimi finančnimi vložki prispeva k boljšemu življenjskemu standardu v državah v razvoju. Z nudenjem alternativne možnosti preživljanja pomaga pri preprečevanju migracij, ekstremizma ter lahko ponudi trajnostno življenjsko perspektivo.

Zaključek

Slovenski "know how" na področju čebelarjenja, pa tudi na nekaterih drugih področjih lahko torej dolgoročno prispeva svoj del k boju proti globalnim izzivom današnjega časa ter utrjuje pozitivno podobo Slovenije v avetu, še posebej v državah v razvoju, kar ni nepomembno tudi

marec 27, 2019

z varnostnega stališča. Kompleksne vsebine Svetovnega dne čebel bi bilo smiselno prenesti tudi v priprave Slovenije na naše drugo predsedovanje Evropskemu svetu.

